BESTEMMING

PRETPARKLAND

EEN PRETPARKBEZOEK VANUIT JE LUIE STOEL - #1 - AUGUSTUS 2014

Liseberg
parkromantiek
in Zweden

Groentje met pit
Helix

Historie
Liseberg en de expo van 1923

Coasters
De Liseberg-banen op een rij

De **grootste achtbaan** van Scandinavië is meteen ook een van de beste van Europa: **Helix** in Liseberg.

#1

BESTEMMING

PRETPARKLAND LISEBERG

Liseberg
Slechts één van de redenen waarom we ons hart verloren aan Göteborg.

Redenen om terug te gaan

MARCEL PROUST SCHREEF OOIT dat de essentie van reizen niet ligt in het ontdekken van nieuwe bestemmingen, maar in het vinden van steeds weer nieuwe redenen om te kunnen blijven reizen. Pretparkreizigers kennen dat fenomeen: als je eenmaal ontdekt hoeveel bijzonders er buiten de landsgrenzen ligt, wil je alleen maar vaker en verder op reis.

universiteiten dan in om het even welke andere stad in Noorwegen, Zweden, Finland, Zweden en IJsland. Dat vertaalt zich in heel veel cafeetjes en restaurants op jongerenmaat, en in buurten als het Linné District, waar een hipstercultuur heerst die zich gewillig laat omringen door design, moderne architectuur en alternatieve uitgaansplekken.

Liseberg deed ons Göteborg ontdekken.

Voor ons was Liseberg de bestemming, maar Göteborg de grote ontdekking. Het stadspretpark, dat op een boogscheut van het stadscentrum gelegen is, op een steenworp van het standbeeld van Poseidon, is vervlochten met de cultuur en de geschiedenis van Göteborg zoals dat bij zoveel stadspretparken in Europa het geval is, en die cultuur en geschiedenis lieten zich gewillig verkennen.

Dit verhaal brengt ons naar Noord-Europa. Göteborg is de tweede grootste stad van Zweden, ook al moet hij met amper een half miljoen inwoners onderdoen voor tal van steden in België en Nederland. Die compactheid, samen met een heuvelachtig reliëf en een maritiem klimaat, schenkt de stad zijn unieke eigenheid, en zorgt ervoor dat menig reisgids Göteborg aanprijst als een van de aangenaamste steden van Scandinavië. Een en ander heeft wellicht ook te maken met het feit dat Göteborg dé studentenstad van het noorden is, met meer studenten aan hogescholen en

Op de pagina's van dit eerste nummer van Bestemming Pretparkland laten we je kennismaken met een van de meest bijzondere pretparken die we de afgelopen jaren mochten ontdekken, en waar ze ons zeker nog terug zullen zien. Al was het maar om een excuus te hebben om weer naar Göteborg te kunnen en de stad verder te ontdekken. Ah, laten we pretparkliefhebbers niets wijsmaken. Helix is meer dan reden genoeg.

Bestemming Pretparkland. Nummer 1, augustus 2014. Samenstelling en redactie: Erwin Taets.
 Beluister onze podcasts op www.pretparkland.be. Meer foto's van Liseberg en andere parken in binnen- en buitenland vind je terug op www.fotogalerijen.be. Volg ons op Twitter via @pretparkland en @fotogalerijen en op Facebook op fb.com/pretpark.

ROMAN

NTISCH
LISEBERG

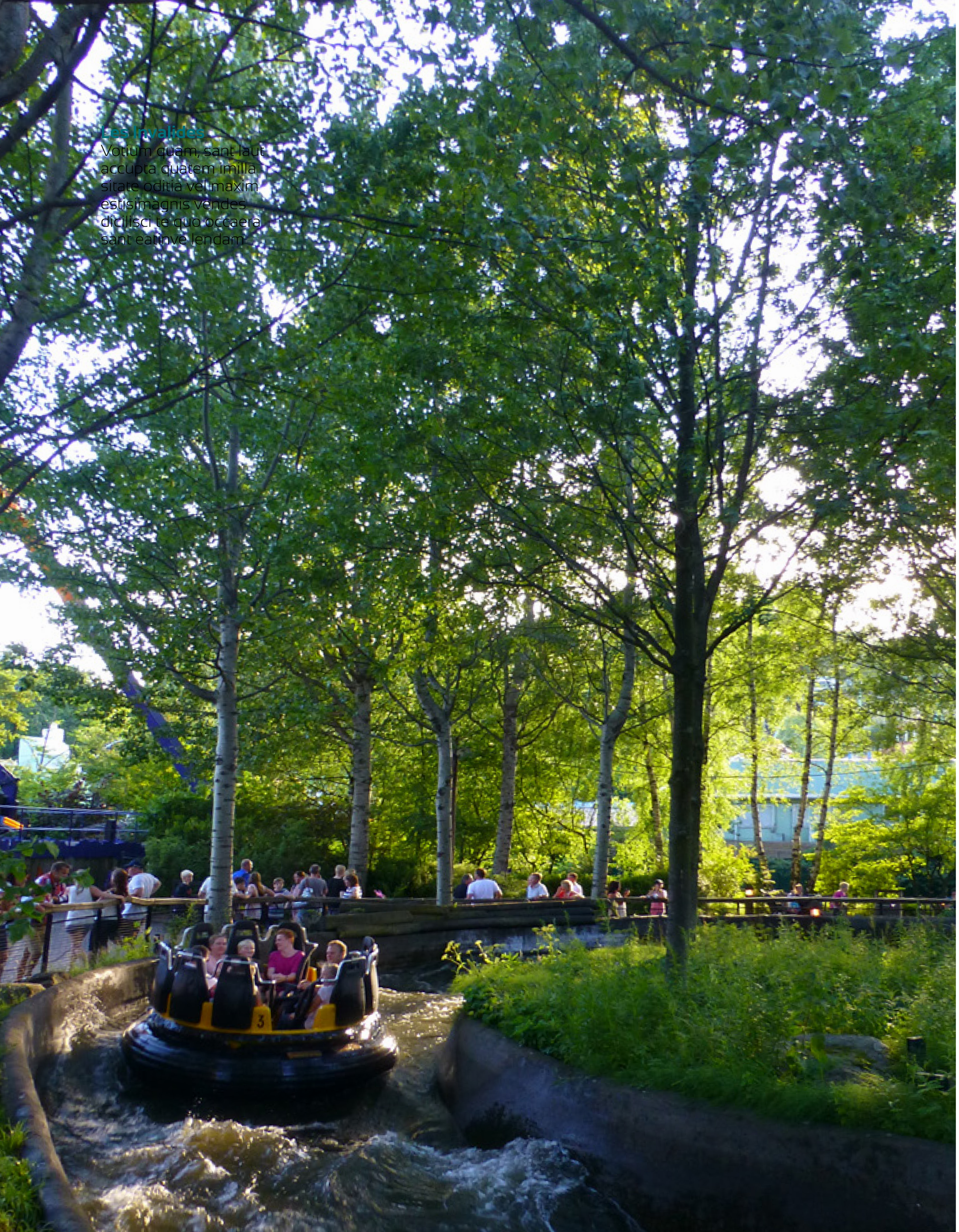
Liseberg is romantiek met alles erop en eraan. Idyllische waters, lommerrijke paden, duizenden lichtjes wanneer de zon ondergaat en achtbanen die de handen klammer maken en in elkaar doen haken. Tal van Zweedse huwelijken ontsproten aan momenten in Liseberg en het park doet er alles aan om die romantiek in de verf te zetten én te koesteren.

ERWIN TAETS | **FOTO'S** WWW.FOTOGALERIJEN.BE

Kaninlandet
Het nieuwste themadeel van het park is helemaal op maat van kinderen en staat in het teken van de mascotte, een groen konijn.

Kuieren door het park
Liseberg is een slenter- en wandelpark, met veel gezellige paden, groene lanen en sympathieke pleinen.

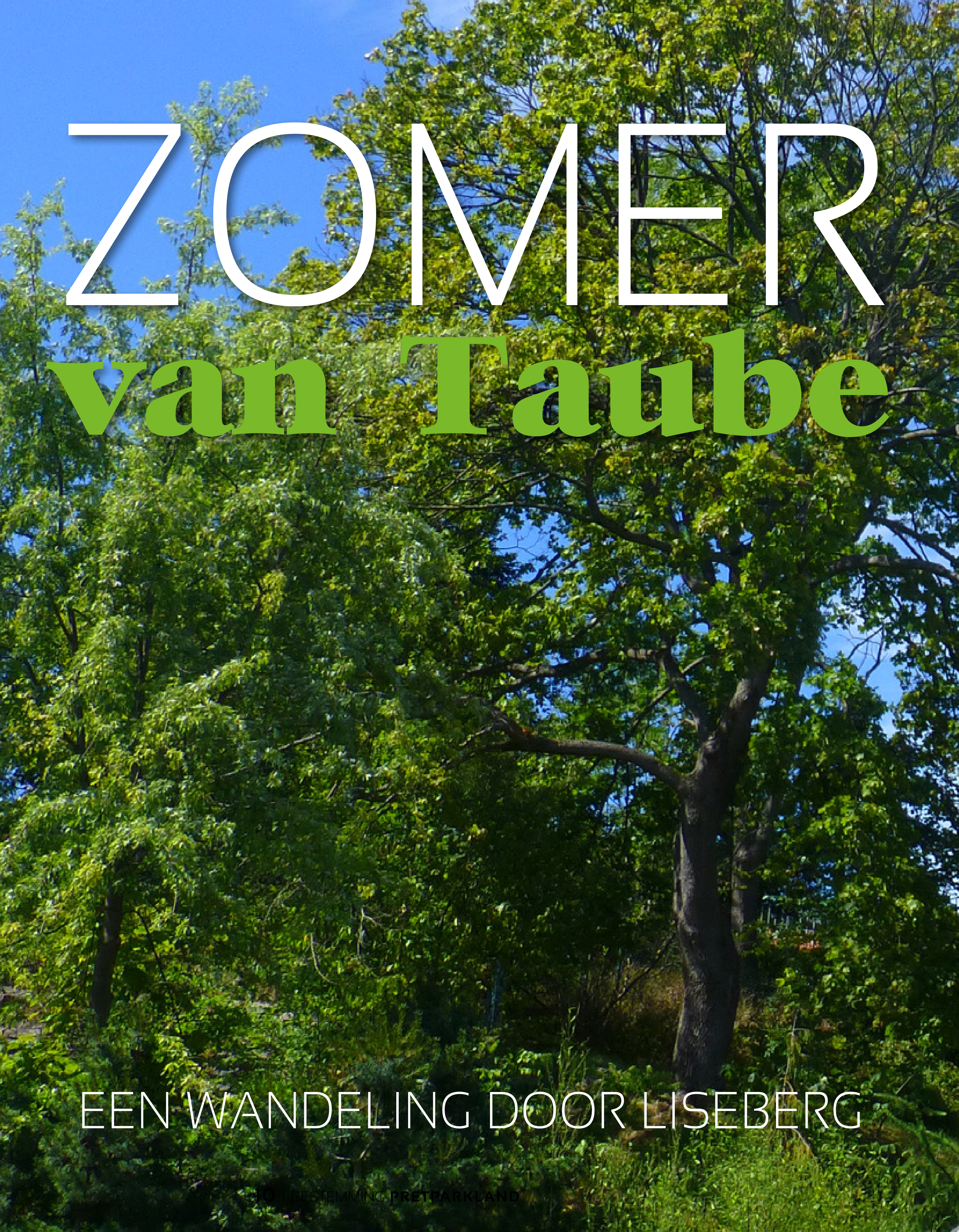

Les Invalides
Votium quam, sant laut accupta quatem imilla sitate oditia vel maxim estisimagnis vendes dicilisci te quo occaera sant eatinve lendam

Pariserhjulet
Dit klassieke reuzenrad werd ontworpen door Anton Schwarzkopf en opende in 1967. Het is een van de oudste attracties in het park.

Trebello
Liseberg is een plek voor fijnproevers. Het park heeft meer dan dertig verschillende restaurants, bars en lounges.

ZOMER van Taube

EEN WANDELING DOOR LISEBERG

ERWIN TAETS | **FOTO'S** WWW.FOTOGALERIJEN.BE

Hoofdingang Liseberg heeft twee ingangen. Deze boog brengt je naar de hoofdingang waar de entree ook was in 1923.

De receptioniste van ons hotel kijkt ons lachend aan wanneer we haar vragen waar we ergens in de buurt zonnebrandcrème kunnen krijgen. "Wat een fout beeld krijgen jullie van onze Zweedse zomers," grinnikt ze gemoedelijk. Het is bijna dertig graden, al enkele dagen lang, en voorlopig ziet het er niet naar uit dat het weer gaat veranderen. Die ochtend zijn we van Malmö naar Göteborg gereden, en na een korte stop onderweg bij een Max, de Zweedse fastfoodketen die hier dubbel zoveel restaurants heeft als McDonald's en Burger King, zijn we gearriveerd in een klein familiehotel in het noorden van de stad. De warmte van de afgelopen dagen heeft zich genesteld in alle kieren en holtes van het gebouw.

Zweedse zomers zijn vaak nat maar vooral erg kort. En als het warm wordt, voelt het - door de weinige wind die erin slaagt over de toppen van dit pokdalige landschap heen te komen - snel drukkend aan. "Het is een Taube-zomer," vertelt de receptioniste ons, verwijzend naar een van de bekendste zonen van Göteborg. De Zweedse zomers zijn vaak bezongen door Evert Taube, op een bucolische en romantiserende manier, en de liedjes die hij in de eerste helft van de vorige eeuw opnam, hebben hier de status

Zomerse romantiek Houten coasters, gebouwen in pasteltinten en veel idyllische plekjes: dat is Liseberg.

Konijn Heuvels zijn de natuurlijke habitat van konijnen en omdat Liseberg op een heuvel ligt, lag de mascottekeuze voor de hand.

van nationale monumenten. Het belang van zijn muziek voor de Zweden valt moeilijk te overschatten, en dat zal ons nog duidelijker worden wanneer we in Liseberg, het stadspretpark dat ons naar Göteborg brengt, zelfs een Evert Taube-museum aantreffen.

We kopen een driedagenkaart voor alle openbaar vervoer. In de praktijk zullen we ons vooral met de tram verplaatsen, want ook al dateert de tramlijn van Göteborg uit de negentiende eeuw, tot op vandaag zijn de blauwe eenrichtingstreinen van Västtraffik die overal door de stad rijden, er het belangrijkste transportmiddel. Tussen het Centraal Station en Liseberg ligt de Lisebergslinjen, een historische tramverbinding waarop trams uit 1902 en 1906 rijden, en ook ons hotel hebben we zo gekozen dat de tram die voor de deur stopt rechtstreeks naar Liseberg rijdt.

Liseberg is een stadspretpark, maar in tegenstelling tot bijvoorbeeld Tivoli in Kopenhagen of Prater Park in Wenen, ligt Liseberg iets buiten het eigenlijke toeristische en commerciële hart van de stad. De naam van het park verraadt niet alleen iets over het heuvelachtige landschap van de streek, maar ook iets over de romantiek die dit park herbergt: een landeigenaar aan het eind van de achttiende eeuw noemde de heuvel in een poëtische bui naar zijn vrouw, Lisa. Lisa's berg verbasterde tot Liseberg, maar de romantische toon was gezet en zou altijd deel blijven uitmaken van de identiteit van het oord. De roze en lichtgroene tinten in de vlaggen, van het logo en op de gebouwen van Liseberg, herinneren de bezoeker daar constant aan.

We betreden Liseberg via de ingang aan het Svenska Mässan-expogebouw met het befaamde Gothia Hotel, dat op de drieëntwintigste verdieping een loungebar heeft met een indrukwekkend uitzicht over de stad. De geschiedenis van Liseberg is innig verweven met die van het beursgebouw. Göteborg is weliswaar niet de hoofdstad van Zweden, maar door zijn locatie in het centrum van Scandinavië, ligt het wel pal in het midden tussen drie Scandinavische hoofdsteden, Stockholm, Oslo en Kopenhagen, waardoor Göteborg al vroeg een kruispunt voor internationale handel werd. Om die reden opende er in 1918 het beurs- en expositiegebouw: de Svenska Mässan.

Toen Göteborg vijf jaar later zijn driehonderdste verjaardag vierde, in 1923, werd de expo tijdelijk uitgebreid met een buitengedeelte, op Liseberg, dat uiteindelijk zo populair bleek bij de bevolking dat de gemeente het besloot te kopen en permanent uit te baten als ontspanningspark. Tot op vandaag is Liseberg geen bedrijf met winstoogmerk maar een door de stad Göteborg geëxploiteerd stadspretpark. Wie er werkt, is in dienst van de gemeente, en ook al is het park winstgevend en hoeft er dus geen belastingsgeld in geïnvesteerd te worden, toch moet elke uitbreiding of aanpasssing door de gemeenteraad worden goedgekeurd.

Het is al na vijf uur wanneer we het park binnengaan. Met een Eftelingabonnement mag je het park gratis in en bij de gastenservice krijgen we een polsbandje waarmee we onbeperkt alle attracties kunnen doen. Normaal kost een toegangskaartje hier 90 kronen, een kleine 10 euro. Daarmee kun je het park in, het entertainment op de openluchtpodia bijwonen, het Evert Taube-museum bezoeken en een ritje maken op de paardencaroussel. Voor alle andere attracties moet nog apart worden betaald. Elke attractie kost één tot vier bonnen en als je ze los koopt, betaal je er 20 kronen voor per stuk. Of je kiest voor de armband die wij kregen, en die kost je nog eens 335 kronen, zo'n 36 euro.

De prijsstructuur is maar een van de vele zaken die Liseberg onmiddellijk herkenbaar maakt als stadspretpark. Omdat bezoekers hier de hele dag door binnenstromen, en vaak niet voor langer dan een middag of een avond blijven, is louter all-in-tickets verkopen geen interessant verdienmodel. Maar omdat er aan de bezoekers die voor nog geen 10 euro binnen kunnen maximaal verdiend zou worden, heeft Liseberg meer eettenten, restaurants, winkels en vooral spelletjeskramen dan vergelijkbare parken bij ons. Vooral aan die laatste valt niet te ontkomen: op elke hoek en elk plein vind je ze, meer dan veertig verschillende. Eendjes vissen en ballen gooien zijn populair, maar het drukst bezocht zijn de rad-van-fortuin-kramen, waar je met een draai aan een rad kans maakt op chocola of snoep in reuzenformaat. Naarmate de avond vordert, zie je steeds meer mensen enorme repen Daim of Kex van 2 kilogram meezeulen. De repen zijn te groot en te onhandig om te dragen, maar daar gaat het juist om: de chocoladesherpa's worden levende reclameborden voor de spelletjes, en naarmate zij steeds talrijker worden, neemt de drukte bij de kraampjes ook toe. Terwijl haar kinderen een rondje in de wildwaterbaan maken, waakt een moeder op vier enorme Toblerone-repen. Ze heeft ze wat onhandzaam op elkaar gestapeld, en om de paar minuten zet ze de constructie zuchtend weer in elkaar nadat de repen weer eens als kloeke mikado's uit elkaar zijn gevallen.

Ook de openingsuren zijn anders dan je van een gewoon pretpark zou verwachten. Het park opent doorgaans pas om 13u of zelfs 15u, en alleen in hoogseizoen gaan de poorten dagelijks om 11u open. En zoals het een echte uitgaansgelegenheid in de stad betaamt, gaat het park nooit vroeger dicht dan om 21u, en zelfs dat is uitzonderlijk: het park sluit gewoonlijk maar om 22u of om 23u. Dat laatste betekent overigens dat Liseberg een plaatje wordt als de zon eenmaal onder is: bij avondschemering gaan duizenden witte lampjes aan, en overal is straat- en sfeerverlichting voorzien. Ook de treinen van Helix, de nieuwste achtbaan, zijn voorzien van licht, en de groene lichtstrepen die de flanken van de treinen in de lucht tekenen als elke halve minuut weer een ander Helixtreintje het station verlaat, herinneren bezoekers er ook in het donker aan dat de baan nog open is en dat er nog bonnen voor verkrijgbaar zijn.

> De naam **Liseberg** verraadt gelijk de romantiek die het park herbergt.

Dat is overigens een laatste aspect waaraan je Liseberg als stadspretpark kunt herkennen: alles zwiert, zwengelt en zwaait. Het gros van de bezoekers koopt geen all-in-bandje en moet dus constant worden verleid om z'n portemonnee boven te halen en een attractie te doen. Dat lukt niet door attracties achter gevels te verstoppen, zoals bij Villa Volta, Fata Morgana, Droomvlucht of Vogel Rok in de Efteling. Attracties met veel thema hoef je hier dan ook niet te verwachten, en zijn we op onze reis door Scandinavië ook weinig of niet tegen gekomen. Het verdienmodel van parken als Liseberg is gebaseerd op het zien-doet-instappen-principe, en dus zijn alle attracties zo ingepland dat ze goed zichtbaar zijn vanaf lanen en paden, als koopwaar in een winkeletalage. Spektakelwaarde is goed voor de omzet, dus het draai- en zwaaigehalte is hoger dan je misschien van een klassiek stadspretpark zou verwachten. De enige darkride van het park doet mensen buiten in- en uitstappen en laat de gondels op de eerste etage ook nog even een bochtje naar buiten maken. Anders is het toch maar een stille gevel op een plein vol spelletjeskramen en eettenten, en dan blijven de rijen leeg.

Liseberg is weliswaar meer dan negentig jaar oud, maar dat is er niet of nauwelijks aan te zien. Dat doet Liseberg goed, want een park dat kinder- en familieplezier hoog in

Zweefmolen Een zweefmolen hoort al van in het openingsjaar bij Liseberg, ook al is het huidige exemplaar van recentere datum.

het vaandel draagt, hoort er niet uit te zien als een oud en stoffig museum waar de tijd is blijven stilstaan. Anderzijds: de rigoreusiteit waarmee komaf is gemaakt met het verleden is drastischer dan je van een park uit 1923 zou vermoeden. De oude concertzaal waar in het openingsjaar ooit Albert Einstein een lezing over zijn relativiteitstheorie gaf, ging in vlammen op, en omdat hout het belangrijkste bouwmateriaal was in de beginjaren, verdwenen in de eerste decennia wel vaker gebouwen en attracties in een kleine of grote brand. Maar net zoals een mens van binnen nooit echt oud wordt, terwijl spieren verstrammen en huid verrimpelt, zo is Liseberg qua uitstraling en attractie-aanbod altijd jong gebleven.

De dertien attracties waarmee Liseberg in 1923 startte, zijn allemaal verdwenen. De oudste attractie in het park is een klein reuzenrad van Anton Schwarzkopf uit 1967, maar sinds de komst van een zestig meter hoog rad in 2012 - een toeristische attractie die oorspronkelijk in de haven van Göteborg stond maar op zichzelf niet genoeg bezoekers trok en dan maar naar Liseberg verhuisde - is het maar de vraag hoe lang die attractie nog zal blijven bestaan. Net iets jonger is de enige darkride van het park: Sagoslottet, of “Sprookjesslot” in het Nederlands. Officieel opende die attractie, waarin je in een Peter Pan-achtig gondelsysteem op zowaar de muziek van Ruud Bos voor Droomvlucht uit de Efteling langs allerlei sprookjestaferelen vliegt, in 1985. Maar het ritsysteem, ook van Schwarzkopf, was eigenlijk al geïnstalleerd voor een nogal gênante It’s a Small World-kloon die Liseberg in 1968 opende en toen de attractie later een volledige update kreeg, resulteerde dat meteen ook in een nieuw thema en een nieuwe naam.

Vooral het verlies van de Bergbanan uit 1923 wordt door heel wat trouwe bezoekers van Liseberg betreurd. De houten achtbaan die voor een groot deel in een bontgekleurd gebouw was ondergebracht dat in de loop van vijfenzestig jaar regelmatig van stijl en kleur veranderde, was de eerste Zweedse houten achtbaan. Vergelijkbaar in grootte, lengte en snelheid met de Rutschebanen in het Deense Tivoli, die dit jaar zijn honderdste verjaardag viert

en daarom volledig in zijn oorspronkelijke staat werd hersteld, was de Bergbanan een coaster van legendarische status. Het Oostenrijkse restaurant Tyrolen, waar vroeger de Bergbanan recht tegenover stond en dat schnitzels en schuimende kroezen bier op de menukaart heeft staan, herinnert in stilte aan het thema van de oude achtbaan, die in 1987 verwijderd werd na een steeds langere reeks van ongevallen. De achtbaan zonder beugels, zonder hellende bochten en zonder remmen - een remman die in elke trein meereed, moest dat handmatig doen - was niet veilig genoeg meer.

Liseberg kreeg in 2013 zo'n 2,8 miljoen bezoekers over de vloer en was daarmee het zevende meest bezochte park van Europa. Kanttekening daarbij: dat zijn bezoekers die betalen om het park in te komen, maar die niet noodzakelijk ook nog 's extra betalen om attracties te doen. Dat merken we snel: het is vrijdagavond, in het park heerst een drukte van belang, maar de wachttijd bij Helix, de nieuwste achtbaan, is amper twintig minuten. "We hebben meer dan honderdduizend abonnementhouders," vertelt een medewerker van de gastenservice ons in vloeiend Engels met slechts een licht Zweeds accent, "en op vrijdag- en zaterdagavond komen ze vooral om te eten en te drinken en te dansen." Dansen ja, en op en rond de Polketten-bühne, een overdekte dansvloer in een van de oudste gebouwen van Liseberg, uit 1926, danst een bont gezelschap van allerlei leeftijden de foxtrot alsof hun leven er van af hangt. Omdat in Zweden alcohol alleen verkocht mag worden op plaatsen waar ook eten wordt geserveerd, zijn er geen aparte bars zoals dat bij ons het geval zou zijn, en als we ergens een broodje willen halen, dan moeten we aansluiten in een rij van klanten die duidelijk alleen maar geïnteresseerd zijn in grote plastic bekers Falcon-bier. Terwijl een live-orkestje de zoveelste Taube-cover brengt die door de menigte hardop wordt meegezongen, wordt overal om ons heen gedanst. Hier brengt jong en jong van geest zijn Göteborgse zomeravonden door, op de tonen van accordeonmuziek uit lang vervlogen tijden, terwijl de zon ondergaat en de lampenslingers weerspiegelen in het water van de Mölndalkreek die langs de oostzijde van Liseberg door het park kronkelt.

2,8 miljoen
gasten bezochten
Liseberg in 2013.

Het is moeilijk om niet onder de indruk te zijn van Liseberg op die manier. Het park straalt levensvreugde en welbehagen uit, een knusheid die versterkt wordt door de vele pasteltinten, de enorme hoeveelheden bloemen en de vele plekken waar mensen gewoon eenvoudig samen kunnen zijn, pootjebadend in het water, liggend in het gras of genietend van de muziek. Het attractie-aanbod is er een dat we al vaker gezien hebben: zweefmolens, paardenmolens, botsauto's, theekopjes, old-timers, een boomstammenbaan, een rapid river, een shot- en een droptoren. In een uithoek van het park, in Kaninlandet, een nieuw themadeel voor kinderen dat vorig jaar geopend werd, heeft Zamperla ook nog 's z'n molencatalogus mogen neerzetten. Maar voor pretparkliefhebbers zijn het de achtbanen die het lokaas vormen, en dat aanbod is voor een stadspretpark als Liseberg meer dan imposant.

"Jullie komen voor Helix?" vraagt het meisje van de broodjesbar ons, dat hoort dat we geen Zweeds spreken. Een beetje betrapt knikken we, terwijl we haar onze kronen geven. Het valt niet te ontkennen: hoewel Liseberg al jaren op ons verlanglijstje staat, heeft de komst van Helix ons over de streep getrokken. Van buiten het park is de achtbaan al vanuit de verte te zien. Met zijn zeven inversies, twee lanceringen en een lengte van 1,4 km scoort hij op papier al vrij hoog, maar het is zijn stamboom die overal ter wereld de interesse van achtbaanliefhebbers heeft gewekt. Helix is namelijk een uit de kluiten gewassen versie van Blue Fire in Europa-Park, de achtbaan van huisfabrikant Mack die het Duitse park in 2009 opende en definitief op de kaart zette. De krachtige lancering, de snelle opeenvolging van elementen, de stevige G-krachten, het vrije beugelsysteem maar vooral de enorme souplesse van de baan, maakten van Blue Fire in geen tijd een begrip, en het idee dat hier in Liseberg een vergelijkbare achtbaan staat die nog 's een kwart langer is, twee inversies meer heeft én een extra lancering, maakt ons behoorlijk gespannen. "Hij is ge-wel-dig," zegt het meisje, terwijl ze ons twee enorme broden, gevuld met garnalen en een soort marmelade, overhandigt. "Beste achtbaan ooit." Omdat we vermoeden dat na Helix alle andere attracties van Liseberg wellicht toch een beetje gaan tegenvallen, besluiten we daarom eerst al de rest te gaan doen en Helix te houden als finale.

Maar: ook al komen we voor Helix, we ontdekken een attractieaanbod dat verrassender is dan we hadden verwacht. De boomstammenwildwaterbaan bijvoorbeeld blijkt geheel de natuurlijke glooiingen van de Lisebergheuvel te volgen

AtmosFear De hoogste droptoren van Europa. Je mag zeggen wat je wil, maar je doet 'm niet voor het uitzicht.

en is natter en spectaculairder dan je zou verwachten. De rapid river Kållerado begint als een vrij tamme vlottenvaart, maar eindigt in woest water dat golft door een landschap dat de sfeer van Amerikaanse nationale parken uitstraalt. Balder, de houten achtbaan, is misschien niet de klassieker die de Bergbanan ooit was, maar de robuuste kracht en ongegeneerde spoed waarmee de treinen over de baan jagen, hadden we niet verwacht. Ook de nabijgelegen Kanonen, een lanceringsachtbaan, net als Balder van de Zwitserse achtbaanbouwer Intamin, maakt indruk: de baan zinkt bijna in het niet in de schaduw van Helix, maar verhuis de ongemeen pittige coaster naar om het even welk park in België en hij is de beste baan van het land.

We dwalen door het park en ontdekken ook andere attracties met veel charme, zoals Hotel Gästen, een doorloopspookhuis zoals die bij ons alleen met Halloween te vinden zijn, maar dat hier jaarrond open is en met zo'n enorm budget is aangekleed dat we niet weten of we moeten griezelen of met open ogen moeten blijven staren naar zoveel gotische schoonheid - tremendum et fascinosum. Of AtmosFear, de hoogste torenattractie van Europa, 116 meter hoog, gebouwd boven op de Liseberg, waardoor je uiteindelijk 146 meter de lucht in gaat. Dat is hoger dan alle Belgische valtorens, inclusief de kleintjes, boven op elkaar gestapeld. Genieten van het machtige uitzicht op de haven, het beeld van Poseidon op Götaplatsen of de zestig meter hoge Sjömanstornet-uitkijktoren aan het strand met daarop het beeld van de zeemansvrouw die verlangend uitkijkt over het water, is echter relatief als je weet dat je seconden later weer aan 110 kilometer per uur naar omlaag zult vallen.

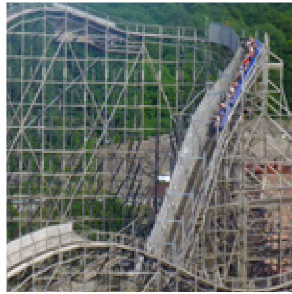
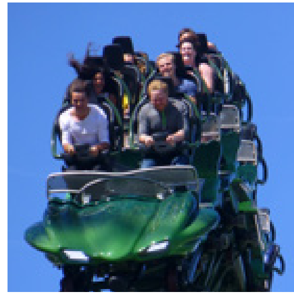
Maar wat je in Liseberg zo goed als niet aantreft, zijn rustige rides. Er staan dan wel een klein en een groot reuzenrad en er is een kindergedeelte met een aantal gezapige rij- en vaarattracties voor de allerjongsten, maar op de korte darkride na vind je geen parktrein of boot. Tot rust komen in Liseberg doe je zelf: kuierend door de tuinen of door het Evert Taube-museum, languit liggend in het gras, genietend van een beker koffie op een van de vele terrassen of bij een van de talrijke optredens. Want ook dat is Liseberg: entertainment. Het park heeft verschillende zalen, theaters en openluchtpodia, een dagelijkse show- en variété-agenda, en organiseert elke zomer onder meer een eigen meerdaags jazzfestival. De Taubescenen, niet toevallig genoemd naar de artiest die in de beginjaren van Liseberg hier vaak en graag optrad, is de plek waar het eigen huisorkest van Liseberg de muziek van Evert Taube en andere Zweedse klassiekers ten gehore brengt. Voor grote namen in de Lisebergshallen moet extra worden betaald, maar voor veel bezoekers is het parkentertainment alleen al de reden om naar Liseberg af te zakken.

> Vanuit de trein vangen we **een glimp** op van Liseberg onder ons: het romantische park **vanuit de achtbaan** die ons erheen bracht.

De muren langs de grote roltrappen naar het hoogste punt van Liseberg, waar het station van Helix ligt, zijn gelardeerd met oude zwart-witfoto's uit de geschiedenis van het park. We zien foto's van de Bergbanan, van een keverbaan, van een Looping Star-coaster zoals er ooit een in Bobbejaanland stond, en van de fameuze HangOver, een boomerangcoaster van Vekoma waarbij de treinen onder het spoor hingen. Die laatste opende in 1997 maar werd geplaagd door zoveel technische storingen, dat het park de baan uiteindelijk van de hand deed. Terwijl we langzaam naar boven gaan, zien we de Lisebergbanan, een achtbaan van Anton Schwarzkopf die de oostelijke heuvelflank met Helix deelt, zijn rondjes maken. De baan komt nergens meer dan een meter boven de grond, maar volgt het terrein in langgerekte bochten en sierlijke stijgingen en dalingen.

Wanneer we boven komen en via een wirwar van groenverlichte gangen op het station arriveren, is de zon bijna volledig onder. De beats van de speciaal voor Helix gecomponeerde muziek blijken een oorwurm te maskeren en voor we het beseffen staan we neuriënd klaar om in te stappen. We besluiten voor onze eerste rit in Helix front-seat te gaan. Ook al weten we dat dat bij Blue Fire niet de meest intense rit oplevert - daarvoor wil je helemaal achteraan plaatsnemen - toch is dit moment bijzonder genoeg voor een ritje met uitzicht. Terwijl de trein met verlichte koplampen het station uitduikt, vangen we een glimp op van Liseberg onder ons: het romantische park dat ons verraste vanuit de achtbaan die ons erheen bracht.

LISE-COASTERS BERG

ERWIN TAETS | **FOTO'S** WWW.FOTOGALERIJEN.BE

Van in het prille begin maakte de achtbaanervaring deel uit van Liseberg. De allereerste coaster aan het firmament van het park was de Bergbanan, een ontwerp van de fameuze Deense achtbaanbouwer Waldemar Lebech, de meestertimmerman die tal van achtbanen in Denemarken en Zweden bouwde in de eerste helft van de twintigste eeuw, waaronder ook de Rutschebanen in Tivoli Gardens in Kopenhagen die dit jaar zijn honderdste verjaardag viert. De Bergbanan deed vijfenzestig jaar trouwe dienst in Liseberg, maar verdween - onder luid protest - in 1987.

Vandaag maken zes achtbanen het coaster-patremonium uit van Liseberg. Twee daarvan zijn typische kinderachtbanen: Rabalder, een korte Force-coaster van Zierer zoals de Wickiebanen in de indoor-Plopsaparken (maar dan in de openlucht), en Stampbanan, een nog kleinere coaster van de Italiaanse attractiebouwer Preston & Barbieri die vorig jaar opende in het nieuwe Kaninlandet, een kindergebied opgezet rond de mascotte van het park.

Vier coasters met behoorlijk wat paardenkracht onder de spreekwoordelijke motorkap zetten Liseberg als achtbaanbestemming op de kaart. Het zijn bijzondere banen die op hun manier stuk voor stuk Liseberglegenden zijn.

KANONEN

Kanonen is net als Helix een lanceerachtbaan. De baan is amper 440 meter lang maar bijzonder krachtig, waarbij een hydraulische launch een trein van vier karretjes meteen aan 75 kilometer per uur over een zogenaamde top hat slingert. De top hat is op het eerste gezicht teleurstellend laag - amper 24 meter - maar dat zorgt er wel voor dat je achteraf bijna onmiddellijk in de volgende twee elementen wordt gegooid, een airtimeheuvel en een looping. Na die inversie volgt wat bochtenwerk met een onverwacht forse inline-twist als afsluiter. Die laatste is de standaardfinale geworden van heel wat coasters, van Anubis tot Blue Fire - en ook Helix pakt er helemaal op het eind nog ‘s mee uit - maar bouwer Intamin weet alles in elkaar te persen in nog geen vijftig seconden, met als resultaat wellicht de meest intense achtbaan van het park. Pas als je keihard in de remmen schiet, besef je waarom Kanonen niet veel langer is gemaakt dan hij eigenlijk is.

Lisebergs achtbanen zijn stuk voor stuk

BALDER

Balder opende in 2003, ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Liseberg, en is genoemd naar de Scandinavische god van rechtvaardigheid. Hoewel zonder twijfel een houten coaster, bevat het gevaarte meer dan 40 stalen ondersteuningen. De baan werd door Intamin als een prefabconstructie op de eigen terreinen in Zwitserland in elkaar gezet en dan in stukken naar Liseberg gebracht, om daar in een mum van tijd in elkaar gezet te worden, rond en langs de stalen constructie. Twee jaar eerder had Intamin zo ook al Colossos in Heide Park gebouwd. Leverde dat toen een coaster op die op veel geknarsetand ontvangen werd, dan waren coasterfans unaniem enthousiast over Balder. De typisch snelle Intaminlift laat de treinen ratelen als een razende Roeland over een triple out-and-back-parcours van meer dan een kilometer, met genereuze tunnels en geweldige near-miss-momenten. De prefabtechniek zorgde voor een houten coasterervaring die indertijd ongekend soepel was, maar intussen dankzij het werk van Great Coasters International (Troy, Joris en de Draak, Wodan) gemeengoed geworden is.

LISEBERGBANAN

De heuvel waar momenteel Helix en de valtoren AtmosFear te vinden zijn, was tot in de jaren tachtig niet veel meer dan een decor voor Liseberg. Er waren wat wandelpaden en een aantal punten van waar je een panoramisch overzicht over het park had, maar attracties stonden er niet. Daar kwam in 1987 verandering in met de opening van de Lisebergbanan, in die tijd de grootste en langste achtbaan van Europa. Anton Schwarzkopf, achtbaanontwerper-extraordinaire, zette een lifthill dwars tegen de oostelijke flank van de Lisebergheuvel en liet de treinen van bovenaan de baan in grote, zwierige cirkels de berg weer afdalen. Het resultaat was een terreincoaster van 1,3 kilometer lang die zijn gelijke in de wereld niet kende. Het is zonder twijfel de meest toegankelijke van de vier grote Lisebergachtbanen, maar deze klassieker is niet te missen: de zachte glooiingen, de magnifieke vista's over het park en Göteborg, en de riante ritduur van twee minuten, maken van deze Schwarzkopf een Europese klassieker. Toen de komst van Helix bekendgemaakt werd, vreesden heel wat mensen dat de Lisebergbanan veld zou moeten ruimen. Het tegendeel bleek waar, en de manier waarop de sporen van beide coasters nu langs, onder, boven en naast elkaar liggen én het onverwachte samenspel dat daardoor regelmatig ontstaat, zijn geweldig.

coasters die in elk land **toppers** zouden zijn.

Helix is **onze favoriete achtbaan** in L

Mack Rides en Liseberg stelden in 2012 op de EAS-beurs van de IAAPA in Berlijn met gepaste trots hun nieuwste project voor: een groene coaster, genoemd naar het spectaculairste element in de baan, die voor zo'n 30 miljoen euro in Göteborg gebouwd zou worden. De steekkaart van de plannen was een opsomming van superlatieven: Helix zou de langste inversiecoaster worden van Europa (en de nummer twee van de wereld), met G-krachten tot 4,5 G en een hoogteverschil van meer dan 50 meter. Ondanks de zeven inversies, kregen de treinen - net zoals Blue Fire - geen schouderbeugels maar alleen heupbeugels. Meer dan een jaar lang werd er aan het traject van de coaster gesleuteld, want het park wist dat het maar één kans had om een indruk te maken die onvergetelijk zou zijn. De Duitse muziekfabriek IMAscore, bekend van zijn werk voor Chiapas in Phantasialand en de Magische Vallei in Toverland, componeerde de score, die een combinatie is van symfonische en elektronische lagen. De muziek vormt eigenlijk het belangrijkste thematische element van de attractie, aangezien voor de rest weinig of geen andere decoratie aanwezig is.

iseberg. En in Europa. En ter wereld.

HELIX

Wie zich ooit afvroeg wat je zou krijgen als je Blue Fire uit Europa-Park op een heuvel zou plaatsen en uitbreiden met twee extra inversies én een extra lancering: wel, hier is het antwoord. Helix start zonder lift of launch. Via een roltrap en een ingewikkelde wachtrij wandel je als bezoeker zelf naar het hoogste punt van de Liseberg, waardoor Helix alleen maar een zetje moet krijgen om uit het station naar omlaag te duikelen. Wat volgt zijn veertien elementen over een lengte van 1,4 kilometer. Helix zal nooit een topbaan zijn voor wie z’n coasters graag ruw en onstuimig heeft. De signatuur van bouwer Mack combineert de bekende soepelheid met een track die zijn tijd neemt voor de verschillende elementen. Veel meer kan een ritbeleving niet verschillen van Kanonen, maar wat ons betreft is dat prima: Helix is twee minuten lang puur joie de vivre, dat ons aan het eind van elke rit maar een woord over de lippen deed krijgen: meeeeer.

Helix bij zonsondergang. Koplampen en flankverlichting maken van de treinen **opgemerkte verschijningen** in het donker.

Beluister onze podcast over Helix

Je vindt ons audioverslag over Helix op www.pretparkland.be en in iTunes.
Of gebruik de qr-code hiernaast om het fragment meteen te beluisteren.

Bestemming Pretparkland. Nummer 1, augustus 2014.

Beluister onze podcasts op www.pretparkland.be en in iTunes. Bekijk fotogalerijen van Liseberg en tal van andere pretparken in binnen- en buitenland op www.fotogalerijen.be. Volg ons op Twitter via @pretparkland en @fotogalerijen en op Facebook op fb.com/pretpark. Wil je gratis nieuwe nummers van Bestemming Pretparkland ontvangen of heb je vragen of opmerkingen? Stuur ons een mailtje naar info@pretparkland.be